

*Др Сандра Фишер-Шобойћ, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду*

ОСЛОБОЂЕЊЕ ПРОДАВЦА ОД ОДГОВОРНОСТИ ПРЕМА ЧЛ. 80 КОНВЕНЦИЈЕ УН О УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ

Сажетак: Предмет разматрања у овом раду је ослобођење продавца од одговорности за повреду обавезе испоруке кад је она узрокована радњом или пропустом купца. Наиме, купац се не може користићи правним средствима због повреде обавезе испоруке од стране продавца, ако је повреду он сам узроковао.

Рад садржи анализу чл. 80 Бечке конвенције, односно разматран је однос чл. 79 и чл. 80 БК, дејствено су анализирани услови за примену чл. 80 БК и даља је оцена домаћа правила о ослобођењу од одговорности из чл. 80 БК.

Кључне речи: неизвршење испоруке, одговорност продавца, ослобођење од одговорности, Бечка конвенција.

1. Уводне напомене

Свака уговорна страна је одговорна за извршење преузетих уговорних обавеза. Понекад, међутим, могу наступити такви догађаји и околности који извршење уговора у великој мери отежавају или га чине немогућим. У наведеним случајевима би инсистирање на поштовању принципа *pacta sunt servanda* водило циљу супротном од оног да заштити уговорне стране. Управо због тога и Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе¹ (у даљем тексту: Бечка конвенција, БК) садржи правила која регулишу одговорност уговорних страна кад је до повреде уговора дошло услед догађаја који нису у сфери њихове контроле. Овде се ради о случајевима који представљају основ за одступање од основног принципа уговорног

¹ Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе (Службени лист СФРЈ, бр. 10/1/84 од 31.12.1984; даље у фуснотама: БК).

права, па је и примена норми које регулишу ослобођење од одговорности могућа и дозвољена само у изузетним случајевима.

Повреда обавезе испоруке има за последицу наступање одговорности продавца. За одговорност продавца је потребна и довољна повреда уговора, као објективна чињеница. Одговорност продавца за испоруку у међународном праву је гарантна одговорност² (*die Garantiehaftung*), која је независна од кривице и која постоји увек кад не постоје околности које воде ослобођењу од одговорности из чл. 79 и 80 БК. Безусловно поштовање принципа гарантне одговорности као каузалне одговорности, би продавца довело у тежак положај, па су ради његовог ублажавања у БК предвиђени основи ослобођења, који нису повезани са кривицом.

Предмет разматрања у овом раду је правно регулисање ослобођења продавца од одговорности за повреду обавезе испоруке кад је она узрокована радњом или пропуштањем купца. Рад садржи приказ односа између чл. 79 и 80 БК, као два различита и одвојена основа за ослобођење од одговорности, као и детаљну анализу услова за ослобођење продавца од одговорности за повреду обавезе испоруке према чл. 80 БК. На крају рада је дата оцена домаћаја правила о ослобођењу од одговорности из чл. 80 БК.

2. Основи за ослобођење од одговорности за испоруку код међународне продаје робе

Питање ослобођења од одговорности има веома велики и теоријски и практични значај. Ослобођење од одговорности је у БК регулисано на јединствен начин за обе уговорне стране (Глава V *Заједничке одредбе за продавца и куваче обавезе* Одсек IV *Ослобођење од одговорности*) у чл. 79 и 80. Страна која није извршила неку од преузетих уговорних обавеза неће бити одговорна ако је до неизвршења дошло услед сметње ван њене контроле (чл. 79 БК) или ако је неизвршење проузроковано радњом или пропуштањем друге уговорне стране (чл. 80 БК).

Интересантно је да у српској верзији БК одсек IV носи назив *Ослобођење од одговорности*, док је енглески и немачки текст насловљен *Ослобођења*. Сматрамо да је употреба множине боља јер се ради о два јасно развојена основа за ослобођење од одговорности.

Чл. 80 БК представља самосталан основ за ослобођење од одговорности³ и конкретизацију начела савесности из чл. 7(1) БК, односно у њему је

² Tako H.G. Bamberger, H. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2840; W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, стр. 2428; P. Schlechtriem (Hrsg.), *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, стр. 458.

³ У теорији права међународне продаје је општеприхваћен став да чл. 80 БК не представља допуну чл. 79 БК, него да се ради о самосталном основу за ослобођење од одговорности. Видети нпр. Rolf Herber, Beate Czerwenka, *Internationales Kaufrecht – Kommentar zu*

отелотворена општа идеја да ниједна уговорна страна не сме другој страни отежати или онемогућити извршење. Другим речима, било би противно начелу савесности и поштења кад би једна уговорна страна могла да извлачи корист из сопственог штетног понашања.

Правило садржано у чл. 80 БК познају и бројна национална законодавства, нарочито она која припадају германском правном кругу.⁴ С друге стране, у англо-америчком праву постоји институт подељене одговорности (*contributory negligence, comparative negligence*), који је карактеристичан за право грађанскоправних деликата, а на уговор би се могло применити само кад је одговорност за повреду уговора идентична одговорности за деликт, независно од постојања самог уговора.⁵

3. Однос чл. 80 и чл. 79 БК

Основи за ослобођење од одговорности су у Бечкој конвенцији регулисани у чл. 79 и чл. 80 БК. Ради се о два потпуно одвојена и независна основа за ослобођење од одговорности између којих постоје значајне разлике.

Прво, узрок штете је код чл. 80 БК повреда уговора узрокована радњом или пропуштањем друге уговорне стране, док се чл. 79 односи на повреду уговора настале услед сметње ван сфере контроле стране која је уговор повредила.

Уколико су испуњени услови за његову примену, чл. 80 БК има предност у односу на чл. 79 БК. Поред тога, услови за примену чл. 79 и чл. 80 БК су потпуно другачији. Чл. 80 БК ће, у принципу, водити ослобођењу дужника од одговорности чак и онда кад је могао савладати од стране повериоца узроковану сметњу.⁶ Наравно, уколико се ради о лако савладивој сметњи онда би примена начела савесности и поштења искључила могућност ослобођења. Насупрот томе, према чл. 79 БК ослобођење од одговорности за повреду уговора је могуће ако је она последица сметње и/или њених последица које се нису разумно могле избећи или савладати.

dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den Internationalen Warenkauf, München, 1991, стр. 359; Christoph Brunner, *UN-Kaufrecht – CISG – Kommentar zum Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf von 1980 – Unter Berücksichtigung der Schnittstellen zum internen Schweizer Recht*, Bern, 2004, стр. 492;

⁴ Ingeborg Schwenzer, Simon Manner, *The Pot Calling the Kettle Black: The Impact of the Non-Breaching Party's (Non-) Behaviour on its CISG-Remedies* u: Camilla B. Andersen, Ulrich G. Schroeter (eds.), *Sharing International Commercial Law accross National Boundaries: Festschrift for Albert H. Kritzer on the Occasion of his Eightieth Birthday*, Wildy, 2008, стр. 470.

⁵ I. Schwenzer, S. Manner, нав. дело, стр. 470.

⁶ Heinrich Honsell (Hrsg.), *Kommentar zum UN-Kaufrecht*, Berlin, Heidelberg, 2010, стр. 1077.

Коначно, правне последице чл. 80 БК се огледају у томе да поверилац који је узроковао повреду уговора губи сва правна средства због повреде уговора. У том смислу је чл. 80 шири од чл. 79 БК, будући да ослобођење од одговорности према чл. 79 БК води само губитку захтева за накнаду штете.⁷

Поверилац који је узроковао повреду обавезе од стране дужника се према чл. 80 БК не може позивати на околност да би се он за своје понашање могао ослободити према чл. 79 БК.⁸

4. Услови за ослобођење од одговорности према чл. 80 БК

Примена чл. 80 БК претпоставља да је понашање купца узрок повреде обавезе испоруке од стране продавца. Продавац ће према чл. 80 БК бити ослобођен од одговорности за неизвршење испоруке уколико буду кумулативно испуњени следећи услови. Прво, продавац мора повредити обавезу испоруке. Друго, потребно је да постоји одређено понашање купца (радња или пропуштање чињења) и треће, да је управо радња или пропуст купца узрок повреде обавезе испоруке.

4.1. Неизвршење испоруке

Појам неизвршење у чл. 80 БК има исто значење као и у чл. 79(1) БК. То је општи појам којим су обухваћене све повреде уговора, па самим тим и повреда обавезе испоруке. Према чл. 79(1) БК ако једна од страна *не изврши неку од својих обавеза*, она се под одређеним условима може ослободити одговорности за то. Појам неизвршење обавезе је одређен на општи начин и да обухвата *сваку* повреду обавезе. Наведена формулација не одређује природу повреде уговорне обавезе. Према томе, неизвршење може бити потпуно, делимично или манљиво. Са становишта ослобођења од одговорности карактер повреде обавезе није важан. Разликовање повреде обавезе има последице на дејство ослобођења, односно на правна средства која ће стојати на располагању оштећеној страни.

У теорији су постојали опречни ставови у односу на садржај појма неизвршење испоруке. Неспорно је да неизвршење постоји у случају кад продавац уопште не испоручи робу или кад са испоруком робе закасни. Међутим, вођене су бројне расправе да ли неизвршење обухвата и испоруку несаобразне робе. Приликом давања одговора на ово питање треба поћи од самог појма испоруке робе. Наиме, продавчева обавеза испоруке је

⁷ Видети чл. 79(5) БК.

⁸ Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 1077. Видети више у делу рада који се односи на понашање купца.

општег карактера и од продавца захтева да испоручи робу која нема недостатака, односно робу која је саобразна уговору. Према изворима права међународне продаје робе, продавац нема посебну обавезу гаранције да ће роба бити саобразна уговору.⁹ Према томе и испорука несаобразне робе чини неизвршење обавезе испоруке, па је и у овом случају ослобођење од одговорности могуће ако су испуњени сви предвиђени услови. У прилог нашој тврдњи говори и судска пракса, будући да је ослобођење одобрено за неизвршење које се састојало у испоруци несаобразне робе.¹⁰

Да закључимо, појам неизвршење из чл. 80 БК упућује на *све* повреде уговорних обавеза, па самим тим и на све врсте повреда обавезе испоруке. У чл. 80 БК се не прави разлика између ситуација кад продавац своју обавезу уопште није испунио или је није испунио на уговором, обичајима или конвенцијом предвиђен начин. То значи да су овим појмом обухваћени и неизвршење и манљиво извршење. Сматрамо да је овакво схватање појма неизвршења из чл. 80 БК у складу са општим појмом неизвршења (повреде уговора) који постоји и у чл. 45(1)(б) БК. Стога није исправно ни прихватљиво такво тумачење које би појам неизвршења на било који начин сузило или променило.

4.2. Радња или *ipso iure* укидање купца

Неизвршење испоруке мора бити проузроковано радњом или пропуштањем купца. Под *радњом* се подразумева свако активно чињење купца. Притом, обавеза чињења купца може бити изричито уговорена нпр. купац може имати обавезу да продавцу преда нацрте за израду уређаја који је предмет уговора о продаји или да накнадно да спецификацију робе. Међутим, чл. 80 БК обухвата и слободно поступање повериоца из сопствених побуда. Такав случај ћемо имати ако се купац својевољно умеша у конструкцију робе. Наравно, тада ће купац сносити и одговорност за евентуалне недостатке на роби који из тога произађу.¹¹ Такође, радњом купца се сматра и његово активно одбијање оправдано накнадно понуђене испоруке.¹² Радња купца се може састојати и у давању некоректних или непотпуних упутстава у погледу транспорта робе или његови покушаји да му

⁹ Видети више код Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer (ed.), *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, New York, 2005², стр. 810 и код Peter Schlechtriem (Hrsg.), *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, 3. völlig neubearbeitete Auflage, München, 2000, стр. 761.

¹⁰ CISG-online 557, France, *Tribunal de Commerce de Besancon*, 19 January 1998.

¹¹ Видети више код Karsten Schmidt (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München 2004, стр. 720 и 721. Слично С. Brunner, *нав. дело*, стр. 493.

¹² Видети више код K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 721.

роба буде испоручена директно од произвођача уз заобилажење продавца супротно закљученом уговору о продаји.¹³ Даље, продавац ће бити ослобођен од одговорности и ако му купац спецификацију робе достави по протеку разумног рока из чл. 65(1) БК и тако доведе до доцње са испоруком. У судској пракси је продавац био ослобођен од одговорности и у случају купчевог неоправданог одбијања његове понуде да поправи несаобразну робу,¹⁴ као и кад се купац није придржавао упутства за употребу и тако узроковао квар испоручене опреме.¹⁵

Пропуштање, с друге стране, претпоставља да је купац био дужан да нешто учини или да са продавцем сарађује, а није тако поступио. Наиме, ако из уговора, обичаја, успостављене праксе или начела савесности и поштења произлази да је купац обавезан да изврши одређену чинидбу, односно кад је чинидба објективно нужна и прикладна за извршење испоруке, о пропуштању можемо говорити када таква чинидба од стране купца изостане. Типичан пример пропуштања постоји кад купац није предузео све потребне мере за добијање нпр. потребних увозних дозвола,¹⁶ што је према уговору требало да учини. Такође, пропуштањем се сматра и неозначавање адресе испоруке,¹⁷ непреузимање испоруке,¹⁸ ускраћивање информација које су продавцу потребне за добијање извозних дозвола,¹⁹ неплаћање цене због ког продавац није испоручио преосталу робу.²⁰

За ослобођење продавца од одговорности према чл. 80 БК није потребно да радња или пропуштање купца представља повреду уговора.

¹³ Видети више код P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 839; C. Brunner, *нав. дело*, стр. 493.

¹⁴ CISG-online 256, Germany, *Oberlandesgericht Koblenz*, 31 January 1997.

¹⁵ CISG-online 1212, Russian Federation, *Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry*, 29 December 2004.

¹⁶ K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 721; P. Schlechtriem (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 789.

¹⁷ P. Schlechtriem (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 789.

¹⁸ Wolfgang Krüger, Harm Peter Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, стр. 2666. Такође видети CISG-online 143, Germany, *OLG München*, 8 February 95.

¹⁹ Видети *Kyprianon v. Cyprus Textiles Ltd. (1958) 2 Lloyd's Rep 60*. Наведено према P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 840, фуснота 11.

²⁰ CISG-online 656, Germany, *Oberlandesgericht München*, 1 July 2002;

CISG-online 282, Germany, *Oberlandesgericht München*, 9 July 1997. Суд је нашао (тачка 4) да је захтев купца за накнаду штете искључен према чл. 80 БК јер је продавац оправдао своје неизвршење тврдњом да је купац био у доцњи са плаћањем.

Belarus, *Belarusian Chamber of Commerce and Industry International Court of Arbitration*, 5 October 1995, доступно на: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/951005b5.html>. У тачки 5 Одлуке је арбитражно веће изричито навело да се купац не може позивати на непотпуну испоруку робе од стране продавца ако је неизвршење испоруке узроковано купчевим одбијањем да плати значајан део робе која је већ испоручена.

Међутим, ако купчево понашање представља повреду уговора, онда продавац има према њему све захтеве из чл. 61 БК. Такође, нема значај да ли је понашање купца скривљено или не.²¹ Потом, купац се не може позивати на основ за ослобођење од одговорности из чл. 79, ако је његова радња или пропуштање последица сметње која је ван његове контроле, непредвидљива и несавладива. Ово стога што чл. 80 БК регулише ослобођење од одговорности продавца кад није извршио испоруку из узрока који се налазе у сфери купца, а не одговорност купца. Уколико радња или пропуштање купца спада у домаћај чл. 79 БК, то утиче на захтеве које ће према њему имати продавац, а никако на примену чл. 80 БК.²²

Купац одговара и за радње својих запослених, односно радње тих лица спадају у сферу ризика купца. Другим речима, изједначене су радња и пропуштање купца и лица за које он сноси одговорност, па је стога ирелевантно да ли је радња или пропуштање дошло од самог купца или од лица за која је он одговоран (нпр. његов запослени).²³

4.3. Узрочна веза

Последњи услов за примену чл. 80 БК је постојање *узрочне везе* између радње или пропуштања купца и неизвршења испоруке, односно потребно је да је повреда обавезе испоруке узрокована радњом или пропуштањем купца. Узрочна веза мора постојати не само у логичном смислу, него мора објективно бити такве природе да спречава извршење у целини или делимично.²⁴ Радња купца је каузална ако неизвршење испоруке наступи као последица његовог активног чињења, док ће се пропуштање сматрати узроком неизвршења, ако би извршење одређене радње са вероватноћом која се граничи са сигурношћу омогућило испуњење.²⁵

Узрочна веза може бити *нејасредна* и *јасредна*. Непосредна узрочна веза постоји кад радња или пропуштање купца директно доведу до неизвр-

²¹ Tako Wilhelm-Albrecht Achilles, *Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG)*, Luchterhand, 1999, стр. 242; W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2666; K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 722; Милена Ђорђевић, *Обим накнаде штете збој повреде уговора о међународној продаји робе*, Универзитет у Београду, Правни факултет, докторска дисертација, 2012, стр. 161.

²² Ако, на пример, купац продавцу не стави на располагање потребне нацрте, јер су уништени у пожару који је захватио његово предузеће, тада ће продавац, према чл. 80 БК бити ослобођен обавезе да испоручи робу. У том случају, продавац према купцу неће имати захтев за накнаду штете јер ће он према чл. 79 БК бити ослобођен од одговорности за штету.

²³ Исто тако М. Ђорђевић, *нав. дело*, стр. 162.

²⁴ P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 840.

²⁵ Ulrich Magnus, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005, стр. 794.

шења испоруке нпр. ако купац продавцу да погрешна упутства за израду робе, па последица тога буде испорука несаобразне робе. Посредно узроковање повреде обавезе испоруке постоји ако се остварио ризик, који је купац својим понашањем створио и који се може приписати његовој сфери одговорности.²⁶ Такав случај ћемо имати ако купац не да продавцу нужне информације или упутства за израду машине и као резултат касније доцње у производњи некомплетна машина буде случајно уништена у фабрици продавца.²⁷ Наведени пример је прикладан за уочавање разлике између непосредног и посредног каузалитета. Наиме, давање погрешних упутстава представља непосредан узрок доцње са производњом и самом испоруком, а посредно је утицало на пропаст робе и немогућност извршења испоруке.

Проблематичан је случај кад обе стране својим држањем узрокују неизвршење обавезе испоруке. Пре анализе самог проблема потребно је указати на терминолошке разлике које постоје између енглеског и немачког текста чл. 80 Бечке конвенције с једне, и текста на српском језику са друге стране, а које утичу и на његово тумачење. Дословно преведен енглески²⁸ и немачки²⁹ текст гласи: једна страна се не може позивати на неизвршење друге стране *у мери* у којој је то неизвршење проузроковано њеном радњом или пропустом. За разлику од тога према српској верзији конвенције једна страна не може се позивати на неизвршење друге стране *ако је* то неизвршење проузроковано њеном радњом или пропустом. Дакле, читање наше верзије БК намеће закључак да се чл. 80 примењује у случају кад је искључиво купац својом радњом или пропустом проузроковао неизвршење испоруке. Међутим, такво језичко тумачење није исправно, будући да је званичан текст конвенције енглески, а не српски.

У пракси је могуће наступање неограниченог броја случајева у којима се неизвршење испоруке може приписати делимично и продавцу и купцу. У таквим ситуацијама не би било праведно да се занемари одговорност продавца. Притом треба разликовати две основне ситуације. Прва је кад се доприноси продавца и купца могу јасно разграничити. Тада се мора разграничити која радња је довела до повреде обавезе испоруке и ако је купац својим понашањем узроковао неизвршење онда ће се применити чл. 80 БК. *A contrario*, ако се узрок неизвршења налази на страни продавца, онда није могуће ослобођење по овом основу.

²⁶ Tako P. Schlechtriem (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 790.

²⁷ Видети више код P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 840.

²⁸ Art. 80 – *A party may not rely on a failure of the other party to perform, to the extent that such failure was caused by the first party's act or omission.*

²⁹ Art. 80 – *Eine Partei kann sich auf die Nichterfüllung von Pflichten durch die andere Partei nicht berufen, soweit diese Nichterfüllung durch ihre Handlung oder Unterlassung verursacht wurde.*

Други случај постоји кад су поступци обе стране толико повезани да се њихово дејство на повреду уговора не може разграничити, односно кад су чињење и/или нечињење и продавца и купца су потенцијално могли водити повреди обавезе испоруке. Такви случајеви се у доктрини називају случајевима *йодельене одџворносџи*,³⁰ а одређивање степена одговорности уговорних страна може у пракси створити озбиљне тешкоће. Теорија је понудила три различита предлога за решење овог проблема. Према првом ставу, примену чл. 80 треба ограничити на случајеве кад поверилац искључиво узрокује неизвршење дужникове обавезе.³¹ Сходно наведеном, чл. 80 се не може применити код обостраног доприноса неизвршењу испоруке, а правну празнину која постоји у том случају треба попунити у складу са општим начелима на којима почива Бечка конвенција, пре свега, са начелом савесности и поштења. Према другом, широко прихваћеном схватању, чл. 80 се може применити и у свим случајевима кад обе стране допринесу неизвршењу обавезе продавца, при чему би правне последице неизвршења зависиле од удела сваке стране у узроковању повреде обавезе испоруке.³² То значи да би домашај искључења од одговорности могао да се мења у зависности од понашања страна. Основни аргумент заступника ове идеје је да је таква примена чл. 80 у складу са начелом савесности и поштења. Ако нпр. продавац са закашњењем пошаље робу на погрешну адресу коју је добио од купца, продавац ће бити ослобођен од одговорности која је настала услед погрешног упутства купца, али не и од одговорности за закашњење настало из других разлога. Творци трећег схватања се залажу за процену оба доприноса и примену чл. 80 само онда кад допринос повериоца јасно преовлађује.³³ Дакле, други и трећи став дозвољавају примену чл. 80 БК и налажу оцену појединачног доприноса обе стране, што директно произлази из начела савесности и поштења.

Језичким тумачењем српске верзије долазимо до закључка да се чл. 80 БК има применити ако искључиво купац, као поверилац у погледу испоруке, својим понашањем узрокује њено неизвршење. Али, као што смо раније истакли, коначан став се не може заузети на основу српске верзије

³⁰ Видети више код Thomas Neumann, *Shared Responsibility under Article 80 CISG*, *Nordic Journal of Commercial Law*, 2/2009, стр. 10.

³¹ Тако P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 629; W.A. Achilles, *нав. дело*, стр. 244.

³² Тако Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, стр. 339; Cezare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell (ed.), *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, стр. 598, 599; R. Herber, B. Czerwenka, *нав. дело*, стр. 361; C. Brunner, *нав. дело*, стр. 494; Thomas Neumann, *нав. дело*, стр. 10.

³³ Тако U. Magnus, *нав. дело*, стр. 794.

конвенције, јер то није званичан текст. Насупрот томе, енглески текст оставља простор за примену чл. 80 БК и онда кад је неизвршење испоруке последица садејства продавца и купца.

Исправним сматрамо став да има места примени чл. 80 БК и кад су обе стране узроковале неизвршење обавезе испоруке јер има своју потпору и у тексту конвенције и представља савремени правни концепт.³⁴ Поред тога, допуштање примене чл. 80 БК и у случају обостраног узроковања неизвршења има својих предности, јер у одређеној мери омогућава прилагођавање правних средстава. Треба имати на уму да купцу у случају неизвршења испоруке на располагању стоје различита правна средства која се могу поделити на она код којих је могуће делимично ослобођење (захтев за смањење цене, захтев за накнаду штете) и она код којих је могуће само потпуно ослобођење (захтев за извршење, раскид уговора). Код правних средстава где је могуће само потпуно ослобођење потребно је да допринос повериоца јасно преовлађује.³⁵ С друге стране, код друге групе правних средстава, могуће је вршити процену доприноса уговорних страна. Другим речима, купац губи право да захтева извршење или раскид уговора, ако је могуће јасно одредити његов допринос повреди обавезе испоруке, док се захтевом за снижење цене и захтевом за накнаду штете може користити у мери у којој је и продавац допринео неизвршењу испоруке.

На крају треба напоменути да предложено решење није идеално и да оставља отвореним одређена питања. Прво, како у том случају процењивати узрочну везу, која је један од услова за примену чл. 80 БК и друго, који је најбољи приступ за процену доприноса обе уговорне стране.³⁶

5. Домашај правила о ослобођењу од одговорности због радње или пропуста купца

Купац се не може позивати на неизвршење испоруке од стране продавца кад је оно узроковано његовом радњом или пропустом.³⁷ Дакле, купац у овом случају према продавцу губи правна средства која би због повреде уговора у складу са чл. 45(1) БК имао. Речи *купац се не може позивати* указују на то да купац губи сва права и захтеве који произлазе из повреде обавезе испоруке, односно купцу више не стоје на располагању право на накнаду штете, али ни право на раскид, као ни право да захтева за извршење или смањење цене. Према томе, ако су испуњени услови за при-

³⁴ Видети више о томе код I. Schwenzer, S. Manner, нав. дело, стр. 477; Thomas Neumann, нав. дело, стр. 10-13.

³⁵ Исто тако C. Brunner, нав. дело, стр. 494; H. Honsell, нав. дело, стр. 1079.

³⁶ Видети више код Thomas Neumann, нав. дело, стр. 10.

³⁷ Видети чл. 80 БК.

мену чл. 80 БК продавац се ослобађа свих последица које са собом повлачи повреда обавезе испоруке.

Будући да је, према нашем мишљењу чл. 80 БК меродаван и у случају саузроковања неизвршења испоруке, он би требало да се примењује не само као основ за ослобођење од одговорности продавца, него и да представља основ за умањење новчаних захтева купца, нарочито захтева за накнаду штете, кад је он само делимично узроковао повреду уговора.³⁸ У неким случајевима у судској пракси су арбитри умањили накнаду штете оштећеној страни због њеног доприноса настанку штете, али је изостало изричито позивање на чл. 80 БК.³⁹

6. Закључак

Продавац одговара за извршење обавезе испоруке, а у случају њене повреде купцу на располагању стоје правна средства из чл. 45 БК. Међутим, купац се не може позивати на неизвршење обавезе испоруке од стране продавца у мери у којој је то неизвршење узроковано његовом радњом или пропустом. Чл. 80 БК представља конкретизацију принципа савесности и поштења из чл. 7(1) БК.

Чл. 80 БК и чл. 79 БК имају различито поље примене и представљају одвојене правне основе за ослобођење продавца од одговорности за неизвршење испоруке.

Према чл. 80 БК повреда обавезе испоруке мора бити узрокована радњом или пропуштањем чињења од стране купца. Формулација чл. 80 БК указује да га треба применити не само кад је сам купац узроковао неизвршење испоруке, него и у случајевима подељене одговорности тј. кад је повреда обавезе испоруке узрокована радњом продавца и купца. Проблеми могу настати јер сама одредба не даје решење за сложене ситуације у којима су обе стране узроковале повреду обавезе испоруке.

³⁸ Видети више код С. Brunner, *нав. дело*, стр. 492; Н. Honsell, *нав. дело*, стр. 1080; R. Herber, В. Czerwenka, *нав. дело*, стр. 361. Став теорије је потврђен и у судској пракси.

³⁹ Исто тако М. Ђорђевић, *нав. дело*, стр. 165. Видети још *Digest of Article 80 case law* у: 2012 UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods.

Видети такође, CISG-online 1212, Russian Federation, *Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry*, 29 December 2004.

*Sandra Fišer-Šobot, Ph.D., Assistant Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad*

Exemption of the Seller under Art. 80 of the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods

Abstract: *Seller's breach of delivery obligation will render him liable and a range of remedies will be available to the buyer pursuant Art. 45 of the CISG. However, the buyer may not rely on a seller's failure to perform delivery to the extent that such a failure was caused by his own act or omission. Art. 80 of the CISG represents the concretisation of the principle of good faith from Art. 7(1) of the CISG.*

Art. 80 of the CISG has a distinctive sphere of application in comparison to the Art. 79 of the CISG and represents independent legal ground for exemption of the seller for the non-delivery.

The provision requires that the failure to deliver the goods has been caused by the buyer's own act or omission. It is applicable not only when the buyer solely causes non-delivery, but also in cases of shared responsibility i.e. when seller's failure to perform is caused by both parties. However, Art. 80 does not provide much guidance for the complex situations where both parties have caused breach of the delivery obligation.

Key words: *non-delivery, liability of the seller, exemption, CISG.*